

اخلاق و تربیت اسلامی

www.ketabgir

تالیف:
حسن قلی پور

سرشناسه	: قلی پور، حسن
عنوان و نام پدیدآور	: اخلاق و تربیت اسلامی / تالیف حسن قلی پور.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه آزاد اسلامی، سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۰۳ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۳۱۵۱-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اخلاق اسلامی
موضوع	: اسلام و آموزش و پرورش
شاسه افز	: دانشگاه آزاد اسلامی. سازمان چاپ و انتشارات
رده ی کتبه	: ۱۳۹۳ الف ۷۸/ق ۲۴۷/۸ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۶۱
شماره کتابشناسی	: ۳۶۵۱۷

اخلاق و تربیت اسلامی

تالیف: حجه الاسلام و المسلمین حسن قلی پور (عضو هیات علمی و رئیس دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل)

ناشر: سازمان چاپ و انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی

به سفارش: حوزه معاونت پژوهش و فن آوری دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل

گرافیکست: جاسم چرم زاده

چاپ اول/ زمستان ۱۳۹۴/ شمارگان: ۲۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۰-۳۱۵۱-۲

ISBN: 978-964-10-3151-2

مرکز پخش: بابل، کیلومتر ۳ بزرگراه قائم شهر، مجتمع دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل

تلفن: ۰۱۱-۳۲۴۱۵۰۰۰ www.baboliau.ac.ir قیمت: ۷۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۳	مقدمه.....
۱۵	حوزه معرفتی استاد.....
۱۵	صفات معلم.....
فصل اول	
۲۷	مفاهیم تربیت، اخلاق، تعلیم.....
۲۷	تعریف تربیت.....
۲۸	اخلاق چیست و چه رابطی با تربیت دارد؟.....
۲۹	تعلیم چیست؟.....
۲۹	آیا تعلیم مقدم بر تربیت است؟.....
۳۰	نقش پیامبران در تربیت انسان.....
۳۳	رابطه متقابل تعلیم و تربیت و اخلاق.....
۳۴	موضوع تربیت و اخلاق.....
۳۵	روح چیست؟.....
۳۷	قلمرو تربیت و اخلاق.....
۳۸	اهمیت اخلاق در مراکز علمی و دانشگاهی.....
۴۱	اهمیت سازندگی فردی یا اجتماعی از نظر اسلام.....
۴۱	آیا انسان بدون کمک وحی و اعزام انبیاء قادر به تربیت خویش است؟ یا خیر.....
۴۴	نیاز اخلاق به ایمان.....
۴۵	پژوهش.....
۴۶	منابع پژوهش.....

فصل دوم

۴۹	 مشخصات تربیت اسلامی
۴۹	 اول: تربیت اسلامی جامع است
۵۱	 دوم: تربیت اسلامی عبادت است
۵۲	 سوم: تربیت اسلامی هماهنگ با فطرت انسان است
۵۲	 مقصود از فطری بودن
۵۳	 چهارم: تربیت اسلامی متکم بر علم و یقین است
۵۴	 راه تحصیل یقین
۵۸	 فواید یقین
۵۸	 پنجم: تربیت اسلامی بر تزکیه و تسلیم تکیه دارد
۵۹	 پژوهش
۶۰	 منابع پژوهش

فصل سوم

۶۳	 ذکر و آثار آن با انس با خداوند
۶۴	 معانی ذکر
۶۵	 اقسام ذکر
۶۹	 ذکر حقیقی و ذکر مجازی
۷۰	 فواید ذکر لفظی
۷۱	 مراتب ذکر
۷۱	 ۱- یاد خدا در مقام عمل
۷۲	 ۲- شاهد دانستن خدا
۷۲	 ۳- خداشناسی عارفانه
۷۳	 مصادیق ذکر
۷۴	 بهترین ذکرها چیست؟
۷۵	 تفکر و تذکر از دیدگاه امام خمینی

۷۶	 موانع ذکر
۷۷	 شرایط استجابیت دعا
۷۸	 آثار ذکر
۷۸	۱- تکامل نفس.....
۷۹	۲- آرامش قلبی و قدرت و اطمینان روحی.....
۸۰	 علت تأثیر توجه به خدا در ایجاد آرامش قلبی
۸۱	۳- نورانیت و بصیرت دل.....
۸۲	 احاطه خدا به همه انسان ها و موجودات
۸۳	۴- اعتدال
۸۴	۵- جلب نظر الهی.....
۸۵	۶- دوری از گناه و دفع توطئه های شیطان.....
۸۵	۷- خودیابی.....
۸۷	 پژوهش
۸۷	 منابع پژوهش

فصل چهارم

۹۱	 ایمان و آثار آن
۹۱	 ویژگیهای ایمان
۹۲	 دین چیست؟
۹۲	 ایمان کار قلب است
۹۴	 تسلیم محض
۹۵	 ایمان غیر از علم است
۹۵	 ایمان برتر از اسلام
۹۶	 فرق اسلام و ایمان
۹۷	 متعلقات ایمان

۹۸	آثار و علانم و فواید ایمان چیست؟
۹۸	انجام کارهای پسندیده
۹۹	صفات مؤمنان
۱۰۰	۱- خشوع، روح نماز
۱۰۰	۲- شیرین شدن تلخی‌ها و مصیبت‌ها
۱۰۱	صابران سربلند
۱۰۱	۳- ایجاد آرامش روحی
۱۰۳	۴- تسلیم احکام الهی
۱۰۳	۵- محبت خداوند
۱۰۳	۶- توکل به خدا
۱۰۴	۷- ترسیدن از مرگ
۱۰۴	۸- پشتمانه اخلاق
۱۰۶	پژوهش و تحقیق
۱۰۶	منابع پژوهش

فصل پنجم

۱۰۹	فعل اخلاق
۱۰۹	فرق تربیت و اخلاق چیست؟
۱۱۰	نظریات در باب معیار فعل اخلاقی
۱۱۰	الف) دگردوستی
۱۱۱	ب) حسن و قبح ذاتی افعال
۱۱۲	ج) الهام وجدان
۱۱۲	د) دگردوستی اکتسابی
۱۱۳	ه) رضای خدا
۱۱۴	حقیقت قرب به خدا

۱۱۵	هدف خلقت انسان از دیدگاه قرآن.....
۱۱۶	انگیزه های عبادت.....
۱۱۹	پژوهش.....
۱۱۹	منابع پژوهش.....

فصل ششم

۱۲۳	پیوند نماز با برنامه های تربیتی.....
۱۲۴	اهمیت نماز در قرآن.....
۱۲۴	روح عبادت.....
۱۲۶	شکل عبادت و برنامه تربیتی.....
۱۲۷	نماز و حقوق اجتماعی.....
۱۲۸	نماز و رو به قبله ایستادن.....
۱۳۰	نماز یا انضباط نفس.....
۱۳۱	وقت شناسی.....
۱۳۱	همدلی و همگامی.....
۱۳۲	اهمیت نیت.....
۱۳۳	واجبات نماز.....
۱۳۳	ارکان نماز.....
۱۳۳	در اهمیت نیت.....
۱۳۳	اهمیت نماز از نظر آیات.....
۱۳۴	چند آیه دیگر درباره اهمیت نماز.....
۱۳۶	نماز از نظر روایات.....
۱۳۷	آثار و فواید نماز.....
۱۳۹	دومین آثار و فواید نماز، سدی در برابر گناه.....
۱۳۹	سومین آثار و فواید نماز، نابود کننده گناهان.....

۱۴۱	چهارم از آثار و فواید نماز، غفلت زدگی
۱۴۱	پنجم از آثار و فواید نماز، غرور شکن
۱۴۲	ششم از آثار و فواید نماز، کسب فضایل معنوی
۱۴۲	هفتم از آثار و فواید نماز، پاکسازی زندگی
۱۴۲	اهمیت نماز و توصیه به جوانان
۱۴۲	هشتم از آثار و فواید نماز، انضباط بخشی
۱۴۳	پژوهش و تحقیق
۱۴۴	منابع پژوهش

فصل هفتم

۱۴۷	کرامت و عزت نفس در قرآن و حدیث
۱۵۰	علو درجات
۱۵۰	نفاست نفس یا اسارت در خود
۱۵۲	غیرت و حریت
۱۵۳	جهاد با نفس در قرآن و حدیث
۱۵۴	حق خود
۱۵۶	حقوق اجتماعی
۱۵۸	غرور علمی
۱۶۱	غرور تقدس
۱۶۲	راه عملی مبارزه با خودخواهی
۱۶۲	ایمان و اخلاص
۱۶۳	ایجاد تعادل در امیال
۱۶۳	مبارزه مستقیم با نمودهای خودخواهی
۱۶۴	بدی را با نیکی دفع کن
۱۶۷	نتیجه

۱۶۸	پژوهش و تحقیق.....
۱۶۸	منابع پژوهش.....

فصل هشتم

۱۷۱	اهداف تربیت اسلامی.....
۱۷۴	اول: پرورش ابعاد وجودی و شخصیتی انسان.....
۱۷۸	دوم: هدف تربیت اسلامی حرکت دادن و سوق دادن انسان به سوی خداست.....
۱۷۹	انسان موجودی..... فداکار.....
۱۸۰	ناسپاس و کفران امت بدین صورت است.....
۱۸۱	سوم: هدف تربیت اسلامی نگاه..... انسان از پایگاه خویش در جهان است.....
۱۸۲	انسان سرپرست زمین.....
۱۸۲	علم اسماء.....
۱۸۳	روح و سرسجده.....
۱۸۵	جهاد بر دو نوع است.....
۱۸۶	چهارم: هدف تربیت اسلامی پرورش قدرت تسخیر در انسان.....
۱۸۷	تعقل و تفکر.....
۱۸۸	تعقل در قرآن.....
۱۹۰	منطق آزاد اندیشانه اسلام.....
۱۹۱	پنجم: از اهداف تربیت اسلامی پرورش روح حقیقت جویی در انسان.....
۱۹۱	دو عامل مهم برای هدایت شدن.....
۱۹۲	جهاد و اخلاص.....
۱۹۳	ششم: هدف تربیت اسلامی پرورش افرادی مؤمن.....
۱۹۴	ایمان و عمل صالح.....
۱۹۵	آفرینش انسان در برترین صورت.....
۱۹۵	ایمان به عنوان عامل محرک دارای آثار.....

- هفتم: هدف تربیت اسلامی ایجاد روح برادری..... ۱۹۷
- ریسمان خدا..... ۱۹۷
- بزرگترین ارزش انسان..... ۱۹۹
- هشتم: هدف تربیت اسلامی پرورش روحیه تلاش و کوشش..... ۲۰۰
- زمین رام شده ی انسان..... ۲۰۱
- منابع پژوهش..... ۲۰۲
- منابع..... ۲۰۳

www.ketab.ir

❖ بسم الله الرحمن الرحيم ❖

یکی از اهداف مهم دیرینه‌ام در طول تحصیل و تدریس در مراکز علمی و دانشگاهی این بود که یک دگرگونی اساسی و اخلاقی در سطح مراکز علمی و دانشگاهی ایجاد شود تا بتوانیم این نوباوگان و آینده‌سازان کشور را به مسائل اخلاقی و انسانی آشنا، و انشاء... همگی را متخلق به اخلاق و آداب اسلامی بسازیم. تا بتوانند مدیران خوبی برای آینده سازان مملکت باشند. از خداوند متعال استمداد می‌کردم که به من عنایت کند، لاف‌بازان را یک اثر کوچک دروین و در اختیار طالبان علم و دانش قرار دهم که مثمر ثمر برای اساتید بزرگوار و مورد استفاده دانشجویان عزیز نیز واقع شود، بدون شک یکی از مسائلی که انسان را به سعادت می‌رساند و زندگی دنیا و آخرت او را تأمین می‌نماید، سازندگی درونی انسان و اصلاح و تهذیب نفس او می‌باشد که این کار در سعادت فردی و اجتماعی، دنیوی و اخروی او نقش بسزایی دارد، به طوری که اگر انسان تمامی علوم را تحصیل کند و کلیه امکانات و نیروهای طبیعت را در اختیار گیرد اما تسلط بر نفس نداشته باشد و خود را تهذیب به اخلاق و انسانیت نکند یقیناً از رسیدن به سعادت و کمال باز خواهد ماند. همه‌ی پیشرفت‌های علمی و صنعتی، در صورتی که در اصلاح نفس و سازندگی انسان همراه نباشد، هیچ ارزشی ندارد. تربیت روحی و اخلاقی انسان، در هر جامعه‌ای یک امر ضروری است، که باید آن را جدی گرفت و نسل بشر را نجات داد. اما آنچه اوضاع جهان نشان می‌دهد، گویا همه این ارزش‌ها در آن، بدست فراموشی سپرده شده است. به توجه به بررسی‌های به عمل آمده، تمام نابسامانی‌های موجود در سطح جهان و انواع گرفتاری‌ها، قتل‌ها، کشتارها، ظلم‌ها و بی‌عدالتی‌ها همگی ناشی از غفلت انسان از تربیت و سازندگی روحی و اخلاقی می‌باشد.

انسان به ظاهر (متمدن) امروزی خوب می‌داند که ممکن است در عرصه علم و دانش پیشرفت داشته باشد، اما در عرصه خودسازی و تهذیب نفس، تاکنون کمترین توفیقی بدست نیاورده است؛ او در عمل هیچ توجهی به مسائل اخلاقی ندارد و فقط با الفاظ خوب؛ از عدالت، صداقت و انسان‌دوستی دم می‌زند. بر هیچ کسی پوشیده نیست آنچه تاکنون به دست فراموشی سپرده شده است انسانیت است، که همه را به انحراف و انحطاط و خودپرستی سوق می‌دهد و کسی هم منکر آن نیست.

امروز دنیا گرفتار غارت، چپاول و جنایت و کشتار ملت‌های مظلوم جهان است و ندای عدالت‌خواهی دیگر معنی ندارد و هر چه فریاد زنند صدایشان بجائی نمی‌رسد، علت آن دقیقاً پیداست، مرگ ارزش‌های اخلاقی و انسانی در جوامع بشر سبب بروز بحران‌های عظیم معنوی شده است.

روگردانی از ارزش‌های اصیل انسانی، حاکمیت بی‌بند و باری در کشورهای متمدن و پیشرفته سبب شده که روز بروز بر بیرگم دنیا افزوده شود و نور معنویت و اخلاق از جای کنده شود و آرامش قلب‌ها از بین برود. امروزه کمتر اندیشمندان با بصیرت و متفکر و آگاه را می‌بینیم که شکوه از این وضع نابسامان اخلاقی نداشته باشند. نمونه‌های فراوانی از این فریادها و شکایت‌ها را در خلال گفته‌های اندیشمندان سراسر غرب می‌توان یافت، که از فساد اخلاقی و ناامنی شکوه دارند. همه اینها بیانگر این واقعیت تلخ جامعه است که انسانیت با اخلاق فاضله انسانی، فاصله گرفته و قربانی تمدن به اصطلاح گردیده است. در درجه اول ریشه‌اساسی آن این است که اخلاق والای اسلامی آنچنان که باید در بین مسلمانان و کشورهای اسلامی قدر و اهمیت خود را نیافته و اکثریت قریب به اتفاق مسلمانان جهان آن را جدی نگرفته‌اند آنها اکثراً اعمال و رفتار ناروای خود را توجیه کرده و یا به گردن دیگری می‌اندازند. وظیفه معلمان و قشر تحصیل کرده وظیفه سنگینی است؛ آنها

اول باید خود عملاً، اقدام به خودسازی و تهذیب نفس نمایند آنگاه چاره آن را در میان نسل جوان و متعلمین پیدا کنند.

هدف از تدوین این کتاب در درجه اول خودسازی و متخلق به اخلاق شدن معلمان و اساتید گرامی است، تا آنها با اعمال خود ساخته خود نسبت به سازندگی اخلاقی و معنوی دانشجویان عزیز اقدام نمایند.

حوزه معنوی استاد:

بر یک استاد واجب است که در صورت نیاز درخصوص اندیشه‌ها و باورهای خود نسبت به منصب انسانی ساخت متعلم و (دانشجو)، روحیات او، مقتضیات زمان و مکان، تدریس و ... با ذهنی واقع‌بینانه به امر مقدس تدریس مشغول گردد.

معلم باید دقیقاً واقف به مجموعه فنون و روش‌های موفق تعلیم و تربیت باشد و آن را تدریس نماید.

صفات معلم

۱- اخلاص

اولین صفاتی که یک معلم و استاد باید داشته باشد اخلاص در نیت است در تمام شؤون زندگی مخصوصاً در مورد امر تعلیم و تربیت که در این رابطه پیامبر اکرم (ص) می-فرماید: مَنْ تَعَلَّمَ عِلْماً مِنْ عِلْمِ الْآخِرَةِ لِيُرِيْدَ بِهِ عَرْضاً مِنْ عَرْضِ الدُّنْيَا لَمْ يَجِدْ رِيحَ الْجَنَّةِ. (مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص ۶) یعنی هر که به آموختن علمی از علوم آخرتی بپردازد تا به وسیله‌ی آن بهره‌ای دنیوی کسب کند، هرگز بوی بهشت را استشمام نخواهد کرد.